

"FONKSİYONEL PLANLAMADA İDARE SÜRELERİ VE AMAÇ ÇAPLARI " MAKALESİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Uçkun GERAY¹⁾

Kısa Özet

Bu makalede, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi 1998, Seri B, Cilt 48, Sayı 1-2-3-4'de "Fonksiyonel Planlamada İdare Süreleri ve Amaç Çapları" başlığı altında yer alan makale değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme ile okuyucunun tam ve doğru bilgilenmesi hedeflenmiştir. Değerlendirme sırasında söz konusu makale için daha önce verilmiş bulunan hakem raporu temel alınmıştır. Bu çerçevede yukarıda adı geçen makaledeki boşluklar ve çelişkiler, hem içsel tutarlılık anlamıyla, hem dışsal boyutuyla ve bilimdeki yerleri itibariyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.GİRİŞ

"Fonksiyonel Planlamada İdare Süreleri ve Amaç Çapları" başlığı ile ve İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi B Serisinde yayımlanmak üzere hazırlanan makale hakkında Yayın Kurulu tarafından görüş istenmiştir. Oluşturulan görüş bir rapor halinde Yayın Kuruluna 21/12/2000 tarihiyle arz edilmiştir.

Hakem raporunda üzerinde durulan ve düzeltilmesi önerilen hususların hemen hemen hiç-biri dikkate alınmadan söz konusu makalenin İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi B Serisinde aynı başlıkla yayımlandığı görülmüştür (ASAN 1998).²⁾

Söz konusu hakem raporu temel alınarak ve bazı değerlendirmelerin bir ölçüde daha da açılması ve açıklanması suretiyle, eleştirilerin akademik çevrenin ve uygulayıcıların bilgilerine sunulmasının önem taşıdığına inanıldığı için bu yazı kaleme alınmıştır.

İ.Ü. Orman Fakültesi Dergilerinin hakemli dergi olmadan önceki ve sonraki döneminde böyle bir örneğin çok ender olduğu konusunda bilgimiz bulunmaktadır. Ancak, doğrulara ulaşma, yanlış bilgilenmeyi önleme ve hakemlik kurumunu geliştirme yolunda bu örnekle yaşananların olumlu etki yaratacağına inanılmaktadır.

¹⁾ İ.Ü.Orman Fakültesi Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı

²⁾ Dergiye verilen her yazı önce ilgili iki hakeme gönderilmekte, hakemlerden birinin ısrarlı olduğu düzeltmeler konusunda yazarla uzlaşma sağlanamadığı takdirde üçüncü bir hakemin görüşü alınmakta, üç hakemden ikisinin olumlu görüş bildirdiği bir yazının yayımlanması kabul edilmektedir. Sözü edilen makale de aynı işlemden geçerek yayımlanmıştır.

2.SAPTAMALAR

Yazar "Kısa Özet" in birinci cümlesinde "idare süresi" ve "amaç çapının" ormanların toplum beklentileri doğrultusunda ve çok amaçlı olarak işletilmesi sırasında önemli olduğunu belirtmektedir. Bunun bir başka tür anlatımı, idare süresi ve amaç çapı değiştiğinde toplum beklentilerine ve çok amaçlı kullanıma olan etkileri farklılaşacaktır, şeklindedir. Yine bu bağlamda, böylece, değişik orman fonksiyonları söz konusu olduğunda idare süresinin ve amaç çapının nasıl belirleneceğinin gösterileceği ifade edilmiş olmaktadır.¹

Ancak "İdare Süresi Tanımı, Çeşitleri ve Belirleme Kriterleri" başlığı altında (ise) idare süresinin "amaç çapına" göre belirlendiği söylenmektedir. Amaç çapı teriminin idare süresinin değişik yaşlı ormanlar için geçerli olan karşılığı olduğu ifadesi dikkate alınmamıştır². Gerçekten de Yazar daha sonraki "Amaç Çapının Belirlenmesi" başlığında değişik yaşlı... ormanlarda... yaş önem ve değerini yitirdiği için... idare süresi yerine amaç çapı esas alınmaktadır" demektedir. Hakem raporunda "amaç çapı" ve "idare süresi" kapsamında ortaya çıkan terim karışıklığına dikkat çekmek üzere söz konusu eleştiri yapılmıştır.

"İdare Süresi Tanımı, Çeşitleri ve Belirleme Kriterleri" başlığı, hem odun hammaddesi üretimine (OHÜ) dönük, hem de meşcereyi temel alan, yani olgunluklara dönük bir içeriktedir. Bu başlıktaki temel ve tek kavram "idare süresi" olarak kendini gösterdiği halde, içerik hemen tümüyle olgunluklara tahsis edilmiş durumdadır. Başka deyişle, bu başlığa karşın, idare sürelerinin çeşitleri ve belirleme kriterlerine değinilmemiş, onun yerine olgunluklar ile ilgilenilmiştir.

Ancak, ister olgunluk, ister idare süresi terimleriyle karşılansın, sayılan farklı üretim sürelerinin odun hammaddesine dönük olduğu, bu nedenle de öteki ürün ve hizmetler için kullanılmayacağı yazının gelişmesinden bellidir. Bunda da isabet bulunmaktadır. Bu isabeti vurgulamak üzere hakem raporunda "Ne var ki odun hammaddesi üretimi işlevi için üretim süresi anlamlı olurken, biyolojik çeşitlilik, gen rezervi, yaban hayatı, su üretimi, rekreasyon... işlevleri için bu terimin uygun olmayacağı söylenebilir. Belli işlevler için idare süresi, üretim süresi... terimleri kullanılmamalıdır. Bu işlevlerde, kuruluş, yapı (çap-servet-karışım-tabakalılık...), ekosistem tipi temel rol görmektedir ve "üretim" in kapsamı farklılaşmaktadır... Başlangıç yapısını işleve uygun olan tabloya taşıma sırasında geçecek yılların OHÜ işlevinde olduğu türden hesaplanarak optimize edilmesi gibi bir işlem söz konusu değildir" denilmiştir.

Yine aynı başlık altındaki 1.paragrafta "idare süresi, işletmenin amaçlarına, ağaç türüne, amaç çapına, bonitet sınıfına, teknik olgunluğa, en yüksek odun hasılatı olgunluğuna, doğal olgunluğa, bakım ve gençleştirme metodlarına göre değişir..." denilmektedir. Burada bir kere "İdare süresi işletmenin amaçlarına... göre değişir" denildikten sonra, esasen amacın içeriğinde yer alan öteki öğelerin tekraren sayılmasının, yani amaç çapına, teknik olgunluğa... yer verilmesinin doğru olmadığını açıklar. Aynı hata "İdare Süresinin Belirlenmesi" başlığında da vardır. Şöyle ki, Yazar burada ERASLAN 1982'den alıntı yapmakta ve bu alıntıda yaklaşım katılmaktadır. Katıldığı, kendisinin daha önce saydığı değişkenlerin Eraslan 1982'de de sayılmış olmasından bellidir. Ne var ki bu değişkenlerin bir bölümü ERASLAN tarafından da fazladan sayılmış olan değişkenlerdir. Aslında ERASLAN'ın ve Yazar'ın bu konudaki ifadelerinin eleştirilecek başka yanları da vardır, fakat eleştiri bu tarafa doğru genişletilmemektedir.

¹ Değerlendirmeler ele alınan makalenin akışına olabildiğince uyulmak suretiyle sunulmaktadır. Dolayısıyla sıralanış öneme göre düzenlenmemiştir.

² İtalik yazılanlar daha önceki hakem raporundan alınmıştır.

Yazar meşcere ölçeğinde "olgunluk" ve işletme sınıfı ölçeğinde bunun birebir karşılığı olan "idare süresi" kavramlarını ileri sürmektedir. 2. başlıkta (İdare Süresi Tanımı, Çeşitleri ve Belirleme Kriterleri) yer alan olgunluklar

- Fiziksel ve Doğal Olgunluk
- Teknik Olgunluk
- En Yüksek Odun Hasılatı Veren Olgunluk
- En Yüksek Orman Rantı Veren Olgunluk
- Mali Olgunluk

şeklinde sayılmıştır. Bunların karşılıkları, doğal olarak, idare süreleridir. Ancak yukarıdaki gibi olgunluk'lar arasında sayıldığı halde "İdare Sürelerinin Belirlenmesi" başlığında nedense "mali idare süresi" sayılıp açıklanmamıştır.

Olgunluk'lar arasında yer verilen mali olgunluk kavramı ise "Meşcerenin kararlaştırılan faiz yüzdesine ulaştığı yaş ve çağdır" şeklinde ve sadece tek cümleyle belirtilmektedir. Burada sözü edilen ve ulaştırılması istenen faiz yüzdesi meşcerenin hangi ögesine ait faiz yüzdesidir, belli değildir. Yani, cari artım, ortalama artım, gelir, net kâr, arazi rantı... kavramlarından hangisi söz konusudur anlaşılammaktadır. Yani önemli olan bu parametrenin ne olduğunun belirtilmesidir. Mali olgunluk için yapılan bu tanım son derece kısa tutulmuş, o nedenle de makalenin taşıdığı "orman kaynaklarının toplumun beklentileri doğrultusunda çok amaçlılık ve süreklilik ilkelerine uygun olarak işletilmesi sırasında planlama kriteri olarak kullanılan iki temel kriterin-idare süresi ve amaç çapı-nasıl belirleneceği açıklanmıştır" (Kısa Özet) savıyla hiç uyuşmayan bir durum ortaya çıkmıştır.

Mali olgunluğun makalede verilen bu tek cümlelik tanıtımı hakkında hakem raporunda "Bu başlıktaki ifadeden, meşcerenin... faiz yüzdesine ulaşması, anlamı çıkmaktadır ve düzeltilmeye muhtaçtır. Çünkü belli faiz yüzdesine ulaşan meşcere değil onun bir parametresidir". ifadesi yer almaktadır.

Esasen öteki idare süreleri de salt bir kısa tanım anlayışı içerisinde ele alınmış ve çözümlene yanı olmayan ifadelerle okuyucuya aktarılmış durumdadır.

Toplumun beklentileri ve işletme yahut yönetim amaçları neler olabilir? Ele alınan idare sürelerinin bu beklentilere ve amaçlara cevap vermedeki yeri nedir? Beklentiler ve amaçlar değiştiğinde bu idare süreleri ne yönde değişir? Hangi tür idare süresi ön plana çıkar? sorularının cevaplandırıldığı izlenimi özette ve başlıklarda verildiği halde, ne mali idare süresi ve mali olgunluk için , ne de öteki idare süreleri için böyle bir saptama, açıklama yahut sav gözlenmektedir.

Çizelge 1'de özetlenen bazı ağaç türlerine ait doğal yaşlar bazen 800 ve 1000 yıla varmaktadır. Çizelgede ilk dikkati çeken nokta bunların tekil veyahut anıt ağaçlar için verilmiş olmasıdır. Dolayısıyla orman için de, meşcere için de temel alınmaları olanağı yoktur. Ayrıca bu bilgilerin makalenin kapsamını tamamladığı veya güçlendirdiği de söylenemez. Doğal yaşların planlamanın onca sorunu içerisinde ne gibi bir yeri vardır, bu bilgiler "planlamada" nerede kullanılmıştır ve bu bilgilerin olmaması veya kıtlığı ne gibi sorun yaratmıştır, soruları gündeme gelmektedir.

"En Yüksek Odun Hasılatı Veren Olgunluk" başlığı altındaki ilk cümle "Meşcerenin hacim olarak en yüksek miktarda odun hasılatı verdiği yaş ve çağdır" cümlesi "Meşcerenin yaşa göre ortalama hacmi olarak..." şeklinde değiştirilmelidir. Gerçekten de odun hammaddesi üretiminin, uzun dönemde, hacim olarak azami kılınmasında temel alınacak fonksiyon ortalama artım fonksiyonudur. (Ayrıca) Bu paragrafın "meşcere" çerçevesinde bir açıklama olduğu da düşü-

nülürse, paragrafın son cümlesinde yer alan "işletme sınıfı" "meşcere" ile değiştirilerek bir düzenleme yapılmalıdır.

"Olgunluklar" kapsamında ele alınan ve bir olgunluk belirleme yaklaşımı olarak ileri sürülen "En Yüksek Orman Rantı Olgunluğu" için verilen açıklamanın, olgunluk kavramının tanımı gereği bir meşcere için yapılmış olması gerekir. Meşcere ölçeğinde rantın hesaplanması ve rantın azami olduğu yaşın araştırılması için, benzetmeler yapılmak suretiyle, gelir ve giderlerin belli yıllara götürülerek (iblağ edilerek) toplanması ve bu değerlerin kapitalize edilerek arazi hasıla değerinin bulunması, bu değere ortalama ağaç servetinin eklenmesi, böylece bulunan orman değerinin yıllık gelirinin (iradının) bulunması gerekir (FIRAT 1971; s.313). Yani

$$Or = (Bu + ORT.ASd) / 0,0p$$

Or : Orman iradı (geliri)
 Bu : Arazi hasıla değeri
 ORT.ASd : Ortalama ağaç serveti değeri
 p : Faiz oranı

formülü sonuçlandırılmalı ve bu sonucu azami yapan yaş aranmalıdır. Görüldüğü gibi orman rantının belirlenmesinde, yazarın ileri sürdüğü şekilde "...son kesimle sağlanan odun ürünleri ile arazi kesimlerinden elde edilen odun ürünlerinin para değeri toplamından, masraflar çıktıktan sonra geri kalan yıllık net para hasılatıdır" ifadesi doğru bir ifade değildir.

Keza, "En Yüksek Orman Rantı İdare Süresi" için verilmiş olan tanım da geçerli değildir (FIRAT 1971 s.313). Zira, eğer eşitliğin sol yanı kullanılırsa iblağ ve iskonto işlemlerine ihtiyaç yoktur. Bu arazi hasıla değeri olarak hesaplanıp yerine konulmak istendiğinde de (eşitliğin sağ yanı) Yazar'ın ifadesi boşlukta kalmaktadır.

$$Or = \frac{Au + Da + Db - c - uv}{u} = (Bu + ASd/u) / 0,0p$$

Au : Son kesim net geliri
 Da, Db : Aralamalar net gelirleri
 c : Kültür gideri
 v : İdare gideri
 u : İdare süresi

Burada da Or'nin azami olduğu yaş aranmaktadır. Or, arazi hasıla değeri (Bu) ile, ağaç serveti değerinden (ASd/u) oluşan hektardaki kapital toplamının çalışması suretiyle elde edilen yıllık geliri, yani eşitliğin sağ yanını simgelemektedir. Ayrıca Yazar "Net bugünkü değer olarak hesaplanır" da demektedir. Bu da söz konusu değildir.

Bunlar kadar önemli olan bir husus, olgunluk yaşı yahut idare süresi türlerinin bir şablona bağlanmasındaki hata olabilir. Yani yazarın dökümünü yaptığı idare süresi türlerine iktisadi idare süresi ve ticari idare süresi... vb. de eklenebilir. Buna karşılık çıkarılanlar da olabilir. Burada üzerinde duyarlı olunması gereken asıl nokta bu idare sürelerinin türleri, tanımları ve nasıl hesaplandıkları değil, bunların belli ve tanımlanmamış orman kaynakları yönetim amaçlarından hangisi için kullanılması gerektiğidir. Zira bu idare süreleri ikili üçlü kategoriler halinde farklı işletme amaçlarına hizmet etmektedirler.

Dikkat çekici boşluklardan bir tanesi de arazi rantına dayalı olan idare süresinden söz edilmiyor olmasıdır. Halbuki bu yaklaşım, orman rantına kıyasla işletmeyi farklı biçimde yönlendiren, yani işletmeciliğin ekonomik ve toplumsal sonuçlarını farklılaştıran önemli bir idare süresi türüdür. Ancak değinilmemiş olmasından ötürü okuyucu yanlış yönlendirilecektir.

Ayrıca farklı idare sürelerinin bileşimlerinin de kullanılması mümkündür ve bu gerekebilir. Üstelik bu bileşke idare sürelerinin bir adının olması da zorunlu değildir. İdare sürelerinin Ya-

zar'ın saydıklarından ibaret olduğu izlenimini veren ve şablonlaştırma denilebilecek açıklamalardan kaçınılması gerekmektedir (TÜRKER 200; ROMERO 1998).

Yazar olgunluk ve idare süresi türlerini ve tanımlarını ERASLAN 1982'den hemen hemen aynı kelimelerle ve aynı hacimde alarak makalesine koymuştur. Ne var ki, özellikle olgunlukların açıklandığı alıntılarının hiçbirinde bu kaynağa atıf yapılmamıştır. ERASLAN 1982'nin ilgili paragrafları boşluklar ve çelişkiler içerdiğinden bunlar Yazar'a izafe edilebilmektedir. Zira Yazar bunları kabul etmiş durumdadır. ERASLAN 1982'de tek meşcere için sayılan olgunluk türleri, bir tanesi hariç, Yazar'da da varlığını sürdürmektedir. Bu çerçevede ERASLAN 1982'den ve Yazar'dan olgunluk tanım örnekleri karşılaştırılabilir:

Fiziksel ve Doğal Olgunluk konusunda ERASLAN 1982'deki açıklama "Burada olgunluk göstergesi olarak, koru ormanlarında meşcerenin doğal ömrü ve baltalık ormanlarında kütüklerin sürgün verme yeteneğinin sona erdiği yaş esas alınmaktadır" şeklindedir. Yazarın açıklaması da "Burada olgunluk göstergesi olarak, koru ormanlarında meşcerenin doğal ömrü, baltalıklarda kütüklerin sürgün verme yeteneğinin sona erdiği yaş esas alınır" biçimindedir. Teknik Olgunluk ise ERASLAN 1982'de "Meşcerenin belirli bir kullanma yerinin istediği çap, boy ve kalitedeki odun çeşitlerinden en yüksek oranda verdiği yaş ve çağdır. Burada olgunluk göstergesi olarak, meşcerenin belirli yuvarlak odun çeşitlerinden yüzde olarak sağladığı en yüksek miktar esas alınır" biçiminde tanımlanırken; Yazar'ın tanıtımı "Meşcerenin belli bir kullanma yerinin istediği çap ve kalitedeki odun çeşitlerinden en yüksek oranda verdiği çağdır. Burada olgunluk göstergesi, meşcerenin belirli odun çeşitlerinden yüzde olarak sağladığı en yüksek miktardır" şeklindedir. Nedense Yazar bu ikinci örnekte yani Teknik Olgunluk'ta tanımı harfi harfine kabul etmiş ama "boy" ve "yaş" sözcüklerini dışlamıştır. Elbette bunun ciddi bir açıklaması olmalıdır. Esasen, hakem raporunda bu çerçevede "Teknik olgunluk açıklanırken yazılan ilk cümlelerin... kullanma yerinin istediği çap, boy ve kalitedeki..." şeklinde genişletilmesi yerinde olacaktır" değerlendirilmesi yapılmıştır. Yazar Teknik Olgunluk tanımında boy'un yer almaması gerektiğini ve yaş yerine de çağ'ın kullanılması gerektiğini neden dolayı uygun görmüştür, bilinmemektedir. Oysa Yazar makaledeki birçok tanım ve açıklamasında yaş ölçüsünü ve terimini bol bol kullanmıştır. Yazar bu iki terim farkıyla tanımları aynen aldığı halde kaynak göstermemektedir.

Ayrıca SARACOĞLU 1998'den sözedildiğine göre, bu kaynağa başvurmak isteyenler için kaynaklar başlığında bilgi verilmelidir. Çizelge-1'deki yaş saptamalarına yalnız kimin değil, onun hangi eserinin kaynaklık ettiği de belirtilmelidir.

"İdare Süresinin Belirlenmesi" başlığı altında yer alan ifadelerin bir formül olmadığı, kapalı yazılış olduğu ve basit, yani referans olarak gösterilmesi bile gereksiz olan bir anlatım olduğu açıktır. Yalnız burada merak çeken husus bakım metodundan ne anlaşıldığı ve bunun idare süresini nasıl etkilediği konusu olabilir. Dahası işletme amacından neyin kastedilmek istendiği ve "amaç çapı" ile "işletme amacının" neden ayrı değişkenler olduğu konusudur. Hakem raporundaki bu ifadeler herhangi bir okuyucunun olası beklentilerini ve ayrıca yazıdaki boşlukları Yazar'a aktarma amacını taşımaktadır. Bu öneri ve uyarılara, bu değişkenler bağlamında ekler yapılabilir.

Yazar yine bu başlık altında bir yandan "İdare süreleri aynı yaşlı ve maktalı koru ormanlarında planlama kriterlerinin başında gelen bir düzenleme ögesidir. Bu nedenle saptanmasında izlenen prosedürün iyi anlaşılması gerekmektedir. Ancak... planlama çalışmaları sırasında... gereken önemin verilmemesi görülmektedir" demektedir. Ama diğer yandan, klasik çerçevede kalınsa bile yaklaşık sekiz farklı idare süresinden söz edildiği halde, bunların sadece ikisini ele almış bulunmaktadır. Üstelik klasik çerçevede yer alan idare süreleri dahi teknik, biyolojik, ekonomik ve sosyal kapsamlı oldukları halde Yazar bunlardan yalnızca "en yüksek odun hasılatını" ve "belli çap ve kalitede odunu" hedefleyen, yani, ekonomik veya sosyoekonomik niteliği olmayan yahut çok

zayıf olan ikisini, bir ölçüde, açıklamıştır. En yüksek orman rantını veren idare süresine ise sadece değinmiştir. Oysa, makalenin özetine dönülürse, Yazar'ın savları hayli derin ve kapsamlıdır. Özet'te yer alan savların, sadece iki idare süresinin analitik olmayan ve bir tanesinin de yanlışlık içerecek biçimde ele alınması suretiyle açıklanması mümkün değildir.

"İdare Süresinin Belirlenmesi" başlığı altında "...OGM'nin süre tespitinde genel odun verimini maksimize etme amacını dayattığını ve ne **teknolojik idare süresini**, ne de **diğer fayda ve fonksiyonları** en iyi biçimde yerine getirecek işletme amaçlarını dikkate almadığını ve bunları tamamen göz ardı ettiğini göstermektedir" şeklinde geçen ifadenin, açıkca, idare süresi tesbitinde (OHÜ'ya dönük olması beklenir) yanlışlar yapıldığını belirttiği ortadadır. O halde neden dolayı "genel odun verimi" maksimizasyonu yerine, örneğin "teknolojik idare süresi"ni (aslında teknik idare süresi denilmelidir, zira Yazar'ın tanıtımında teknolojik idare süresi yoktur.) tatbik etme ihtiyacının ortaya çıkabildiği, bu ihtiyacın giderilmesinin hangi "**prosedür**" ile gerçekleştirilebileceği ve **diğer faydaların eniylenmesi** için idare süresinde nelerin dikkate alınması gerektiği konularının, değiniliyor denildiği halde, ele alınıp gösterilmediği hususu zihinlerde soru yaratmaktadır. Genel eleştiriler yerine Özet'te ve başlıklarda yer alan savların üzerinde durulmalı, başlığın kapsamına sadık kalınmalı ve eleştirilen noktaların nasıl aşılabacağı, yani **prosedürü** gösterilmelidir.

Çizelge 3'teki idare sürelerinin OHÜ'ye dönük olduğu açıktır. OHÜ işlevinin dışındaki işlevler OGM tarafından planlamada hemen hiç söz konusu edilmediğine göre, bu idare sürelerinin diğer işlevleri göz ardı etmiş olması da doğal bir durumdur. Burada OGM'nin temel yanlış işlevleri tefrik etmemesidir. Yoksa idare süresinin tekdüze saptanması ve oduna dönük olması doğaldır. Ancak elbette tekdüzelik ayrı bir başlıkla incelemeye alınmalıdır. Yazar tekdüzeliği eleştirdiği halde, bu makalenin konusu olarak görüldüğü ve sırası geldiği halde bunun nasıl aşılabacağını açıklamamaktadır.

*Yazar, 3.1. başlığı altında OHÜ işletme sınıflarında idare süresi belirlenirken üç faktörün temel alındığını belirtmiştir: **ağaç türü-ortalama bonitet-işletme amacı**. Dolayısıyla Eraslan'a gönderme yaparak sayılan faktörlerden yalnızca üçünün temel alındığını söylemiş olmaktadır. Bu ne dereceye kadar doğrudur konusunda açıklamalarda bulunmak fayda sağlayacaktır. Başka deyişle, bir yandan idare süresini belirleyen değişkenler ileri sürülmüş ve bunlara katılmış, bir yandan da bunların bir bölümü yok sayılmış veya dikkate alınmamıştır. Bu nedenle okuyucu doğrunun nerede olduğunu öğrenemeyecek demektir.*

3.2. başlığındaki 1. paragrafta "... hizmet üretiminin sürekliliği maktalı orman kuruluşları ile de sağlanabilmektedir" denilmektedir. *Bu savın inandırıcı olabilmesi için " maktalı orman" kavramına açıklık getirmek ve belki de tanımını yapmak gerekir. Zira bu terim asıl olarak ve alışkanlığımızın sonucu olarak OHÜ sistemlerini çağrıştırmaktadır. Sürekli ormanlar için makta teriminin kullanılmaması uygun olacaktır.*

*Yine 3.2. başlığında ve 4.paragrafta düzeltilmesi gereken yerler bulunmaktadır. Bu bağlamda "...ormanlarda fonksiyonlarda elde edilen etkenlik **göğüs yüzeyi ve kapalılıkla** ilişkilidir" düzeltilmesi yapılmalıdır. Çünkü, her ne kadar göğüs yüzeyi ve kapalılık arasında ileri düzeyde bir korelasyon varsa da su ve yaban hayatı yönetiminde kapalılık bir ölçü olarak, doğaldır ki belli fa-una için, temel alınmaktadır (SCHUSTER et al. 1993). Aynı paragraftan, bir "maktalı işletmeciliğin uygulandığı koruma fonksiyonlu orman" yönetiminin var olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönetimin açıklanmasına ihtiyaç vardır. En iyisi kullanılan terimlerin tanımlarını yapmak ve bunları değiştirmemek suretiyle okuyucuya yardımcı olmaktır.*

Kapalılığın göğüs yüzeyinden farklı bir yönetim parametresi olduğu zaten bu başlık altındaki 5.paragraftan da çıkarılabilecektir. Meşcere göğüs yüzeyi zaman içerisinde arttığı halde, ka-

*palılığın hemen hemen aynı kaldığı (normal yapı için) söylenebilir. Ayrıca OHÜ dışındaki hizmete dönük işlevler söz konusu olduğunda bunların hepsi için **yalnızca göğüs yüzeyinin ve kapalılığın da birer tekil yahut bileşik parametre olarak kullanılamayacağı ve neden bunun böyle olduğu da geniş biçimde anlatılmalıdır.***

4.2. başlığının özellikle genişletilmesi gerekmektedir. *Ancak böyle bir yapının (değişik yaşlı ve düşey kapalı meşcerelerden oluşan işletme sınıfları) her işlev için ayrı biçimde yönetilebileceği ve bu yönetimlerin **çok geniş ve kendine özgü disiplinler** demek olduğu vurgulanmalıdır.*

3.1. deki 7. paragrafta "S eğrisinin külmasyon (Büküm) noktası yıllık cari artımın en yüksek olduğu yaşı gösterir" denilmektedir. Ancak, külmasyon teriminin, en büyük, zirve, azami... anlamlarında kullanılması gerektiğinden bu ifadede yeri yoktur. Buradaki külmasyon cari artım fonksiyonu için doğru olan bir terimdir, S eğrisi için değil.

4.1. başlığı altındaki 2. paragrafta Yazar, "Seçme ormanlarında amaç çapı: **piyasa koşulları ve patolojik etmenlere** dayanılarak bonitet sınıfları itibariyle belirlenir. Bu yolla saptanan çap, teknolojik idare süresine karşı gelen amaç çapıdır" demektedir. Daha önce de değinildiği gibi Yazar tarafından, idare süreleri arasında teknolojik idare süresi değil teknik idare süresi sayılıp tanıtılmıştır. Öte yandan seçme ormanlarında amaç çapı belirlenmesinde, piyasada talep edilen **belli fiziksel niteliklere** dayanılması, yahut **piyasadaki ürün fiyatlarına** dayanılması gibi iki farklı yol izlenebilir. İkinci yol izlenerek saptanan çapın mahiyeti teknolojik (teknik) idare süresine karşılık teşkil eden amaç çapı değildir. Dolayısıyla yukarıdaki ifade en azından yarısı itibariyle doğru değildir.

"İdare Süresi Tanımı, Çeşitleri ve Belirleme Kriterleri" başlığına bakılırsa, idare süresini belirlemede "**kriterler**" devreye girmektedir. Bu başlık altındaki ilk cümlede ise idare süresinin kendisi "**planlama kriteri**" olarak belirtilmektedir. "İdare Süresinin Belirlenmesi" başlığına gelindiğindeyse, idare süresi bu kez bir "**planlama ögesi**" ve ayrıca bir "**parametre**" olarak nitelendirilmiştir. Bütün bunlara göre idare süresi, "**kriterler kullanılarak tesbit edilen bir kriter ve kriterler kullanılarak bulunan bir parametre**" durumundadır. Belli bir planlama kapsamından ve düzeyinden bakıldığında aynı terimlerin aynı amaçlarla ve aynı içeriklerle kullanılması önem kazanmaktadır. Planlama disiplininde belli terimlerin kullanılış yerleri ve içerikleri kararlılık kazanmış durumdadır. Bu kararlılığa uymak gerekmektedir.

"Sonuç ve Öneriler" başlığı altındaki 3. paragrafta amaç çapı'nın aynı yaşlı ve maktalı ormanlarda... sadece teknolojik idare süresini saptamak amacıyla yararlanılan "**yardımcı bir kriter**" olduğu belirtilmektedir. Halbuki "**amaç çapı**" terimi Yazar tarafından seçme orman kuruluşuna özgü planlama kriteri olarak ve idare süresini karşılamak üzere kullanılmıştır ve kullanılmak zorundadır. Öte yandan böylece, nedense, bir de "**yardımcı kriter**" türü ortaya çıkmış olmaktadır. Acaba aynı yaşlı ve maktalı ormanda amaç çapı (yardımcı kriter) dışında temel kriter nedir? Ayrıca Yazar tarafından ileri sürülen bu düşüncelerin hem bir öneri olmadığı ve hem de metindeki çözümlenmelerin bir sonucu olmadığı çok açıktır. Yani bu başlık altında yer alması doğru değildir.

Sonuç ve Öneriler başlığında yer alan

1. paragrafta "... değişik yaşlı ve düşey kapalı olsa da hizmet üretim fonksiyonlu bir işletme sınıfında **amaç çaplarının** planlama tekniği yönünden **hiçbir anlamı** bulunmamaktadır"

6. paragrafta "... **amaç çapının** hizmet üretim amacıyla işletilen değişik yaşlı ve düşey kapalı ormanlarda da **mutlaka saptanması gerekmez**"

4.2. başlığı altında "... hizmet üretim amacıyla işletilen değişik yaşlı ve düşey kapalı ormanlarda planlama kriteri olarak **mutlaka amaç çapı gerekmemektedir**"

denilmiştir. Bu ifadelerdeki "**mutlaka gerekmez**" ve "**hiçbir anlamı bulunmamaktadır**" yargılarının örtüşmediği, dolayısıyla çelişen alanların bulunduğu ortadadır.

Diğer yandan, 1. paragraftaki "... değişik yaşlı ve düşey kapalı olsa da hizmet üretim fonksiyonlu bir işletme sınıfında amaç çaplarının... hiçbir anlamı bulunmamaktadır" ifadesi ile, 4.2'deki 2. paragrafta yer alan "... rekreasyon amaçlı işletme sınıflarında **amaç çapının yüksek tutulması** uygun olmaktadır" ifadesi arasındaki tutarsızlık da dikkat çekmektedir.

3.SONUÇ

Makalenin hem OHÜ, hem hizmet üretimi dalları bağlamlarında idare süresi, amaç çapı... konularında **boşlukları** ve **çelişkileri** bulunmaktadır.

OHÜ alanında yazılanların analitik bir yanı bulunmadığı gibi, hayli kısıtlı sayıda ve kapsamda idare süresi türü ele alınmış durumdadır. Dolayısıyla yanlış algılamalara yol açılmaktadır.

Yazıda, hizmet üretimi alanında da klasik ve OHÜ'ye dönük planlamadaki kavramları yürütme çabası ve bunlar üzerinden planlama yapma anlayışı vardır. Oysa bu hizmet türleri ve bu hizmetlerin görüldüğü biyofizik ve sosyoekonomik ortam belirleyici durumdadır ve hizmetlerin herbiri orman amenajmanı disiplini çerçevesinin dışında bulunan **kendine özgü disiplinler kümesini** gerektirmektedir.

Tanımlar ve açıklamalarla **bilimsel kaynaklar arasında farklılıklar** bulunmaktadır.

Makalenin başlığı, alt başlıkları ve özeti kapsamlı ve iddialı olduğu halde, bu kapsama uygun bir çözümleme ve yol gösterme söz konusu değildir. Makale "bilinenlerin " tekrarıyla oluşturulmuştur.

Özet'te kapsanıyor gösterildiği halde çok amaçlı planlama konusunda da **net bir boşluk** görünmektedir.

Terminolojide yanlışlıklar ve **iç tutarsızlık** gözlemlenmektedir.

Yararlanılan, hatta kelime kelime aktarılan **kaynaklar belirtilmeden** geçilmiştir.

KAYNAKLAR

ASAN, Ü.,1998: Fonksiyonel Planlamada İdare Süreleri ve Amaç Çapları, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, B Serisi, Cilt 48, Sayı 1-2-3-4, s.23-40, İstanbul.

ERASLAN, İ.,1982: Orman Amenajmanı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No.318, 582s. İstanbul.

FIRAT, F. 1971: Ormancılık İşletme İktisadı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Yayın No.156, 336s. İstanbul.

ROMERO, C., V. ROS, L. DAZ- BALTEIRO, 1998: Optimal Forest Rotation Age When Carbon Captured is Considered: Theory and Applications. Journal of the Operational Society, Volume 49, No.2, s.121-131. Madrid.

SCHUSTER, E.G., L.A. LEEFERS, J.E. THOMPSON., 1993: A Guide to Computer-Based Analytical Tools for Implementing National Forest Plans. USDA Intermountain Research Station, General Technical Report INT-296, s.121-152. Ogden, UT.

TÜRKER, A., 2000: A Multicriteria Method for Selection of the Optimal Rotation in Forestry, International Scientific Conference-75 Years University Forestry Education in Bulgaria,15-16 June 2000, s.299-307. Sofia.